

Enkele weken geleden startte ik een korte serie columns op dit forum, in aanloop naar mijn aanstaande pensioendatum. In die columns wil ik enkele 'highlights' uit mijn carrière de revue laten passeren en daar een actuele beschouwing op geven. Vandaag wil ik het hebben over de 'Bijlmerramp'.

Door een wonderlijke combinatie van 'zorg' en 'brandweer' én mijn opleiding HBO-psychologie ben ik mij al vroeg gaan verdiepen in 'collegiale opvang'. Mijn eindschrijft aan de opleiding bij de SPSO droeg de titel 'Opgebrand, uitgeblust' en, zoals wellicht bekend, publiceerde ik in 2022 mijn boek "De Klap". (zie foto) Ik stond aan de basis van de oprichting van het BOT-team bij brandweer Hillegom en heb jaren les gegeven over collegiale opvang bij diverse brandweerkorpsen uit naam van de Trauma Nazorg Groep.

In mijn boek 'De Klap' zijn een aantal schrijnende ervaringsverhalen opgenomen, soms uit de tweede hand, soms uit eigen ervaring. De Bijlmerramp is daar één van. Maar het moet gezegd: de Bijlmerramp is wellicht het grootste incident uit mijn brandweerloopbaan, en misschien ook wel het meest indrukwekkende. Maar ik benoem het niet als het meest pijnlijke of schokkende incident. Dat heeft alles te maken met 'beleving'. Mij staat bijvoorbeeld nog een 'dode hoek incident' bij van een veertienjarig meisje (godzijdank wél overleefd) wat meer gevoelige indruk heeft gemaakt dan de Bijlmerramp.

Maar het moet óók gezegd: door de jaren heen wijzigt zich de 'perceptie van de beleving' van de Bijlmerramp. In mijn boekje 'Lopend Vuur' (verzamelde brandweercolumns, 2006) geef ik een heel 'beschrijvende' situatie weer. Bijna zakelijk. In mijn boek 'De Klap', enkele jaren later, sta ik meer stil bij 'wat een ramp met een mens kan doen'. En nóg later in de tijd ontstaan in retrospectief tóch meer gedachten over 'wat heeft het mij gedaan'. Wellicht geldt daarbij ook dat het 'schilletje van de weerstand' bij het ouder worden wat dunner wordt.

Als ik met mensen over de Bijlmerramp sprak, dan ging het altijd weer over 'wel of geen PTSS door het incident'. En mijn verklaring was en is steeds hetzelfde: nee, het incident heeft bij mij NIET tot psychische onrust geleid. Maar wat wél tot psychische onrust leidde waren de vele negatieve theorieën die later rondgingen: over geheime mannen in witte pakken, verborgen lading, nucleaire risico's etc. Van mensen die ziek werden door de ramp (door hun aanwezigheid op de rampplek) tot en met het feit dat je er wel ziek van móest worden. Het grootschalige medisch onderzoek vliegkamp Bijlmermeer heeft ook geen goed gedaan: het roept de gedachte op 'nou, dan moet er wel echt iets zijn'... en aangezien dit onderzoek nooit volledig is afgerond werd deze gedachte ook niet weggenomen. Ja, het kost bijna moeite om je te realiseren: 'ik mankeer niks, dus er wás niks'. Maar gelukkig is dat wel de manier waarop ik mijn gedachten over de Bijlmerramp heb weten te beheersen. En daarmee ben ik er 'psychisch ongeschonden' doorheen gerold. Zij het wel met wat prangende momenten in de beginjaren.

Enkele jaren geleden kwam ik in contact met Henk Pruis. Hij is luchtvaartdeskundige en heeft destijds uitgebreid getuigd voor de enquêtecommissie. Hij stelde mij, naar aanleiding van mijn boek 'De Klap', de vraag of het 'helpend' zou zijn voor mensen met PTSS als ze 'de waarheid' zouden kennen. Ik heb daar in volle overtuiging bevestigend op geantwoord. Om reden dat mensen 'duidelijkheid' verlangen, 'orde' in het denken willen en, niet op de laatste plaats, verlangen naar 'geruststelling'.

Er is echter ook een andere kant: mensen die lang in allerlei (complot-) theorieën hebben geloofd of zelfs de overtuiging hebben dat dat wat zij 'mankeren' (vaak niet-objectiveerbare aandoeningen zoals fibromyalgie etc.) zijn vaak niet goed in staat zijn die 'valse theorieën' (... mijn woorden...) weer los te laten. Dertig jaar overtuigd zijn van 'iets wat je is aangedaan' gooi je niet zomaar overboord.

Toen ik leerling was in de psychiatrie verklaarde men: 'Een waan is een on-corrigeerbare dwaling in het denken'. Let daarbij vooral op het woord 'on-corrigeerbaar': de overtuiging is, hoe onjuist ook, zó ingebet in iemands overtuiging dat je het bijna niet los kunt laten. Sterker nog: hoe harder mensen hen van de realiteit willen overtuigen, hoe sterker de gedachte wordt: 'Zie je wel, er is wel echt wat aan de hand'.

Dit maakt het tot een eigenaardige stelling: men kan PTSS ontwikkelen door de stress als gevolg van niet-kloppende gedachten. Bekend is dat bij het 'hebben' van PTSS zich allerlei 'disfunctionele overtuigingen' aandienen, maar feitelijk beweer ik hier dus dat het ook andersom kan bestaan.

En toch is het de missie van Henk Pruis om te getuigen van 'de waarheid, de waarheid en niets dan de waarheid'. En dat doet hij op zeer grondige wijze. Heel graag verwijs ik hierbij naar zijn (omvangrijke) website **www.elal1862accidentinvestigation.nl/bijlmermeer** Ga er maar eens rustig voor zitten, want het is een omvangrijk document geworden met talrijke inzicht gevende rapporten. Een zeer grote aanrader!

Nog een kleine zijsprong. Onlangs werden belangstellenden uitgenodigd bij het Nationaal Archief om inzicht te krijgen over hoe 'het Bijlmerarchief' te raadplegen is. Een mooie bijeenkomst, ware het niet dat 'het' Bijlmerarchief feitelijk niet bestaat. Onder de vlag van diverse ministeries zijn er steeds meer documenten vrijgegeven en raadpleegbaar. Maar mocht de geachte 'complotdenker' verwachten dat HET antwoord daar op te halen is, dan gaat hij teleurgesteld worden. 'HET' antwoord als zodanig bestaat niet. Maar wat wel kan is alle denkbare achtergrondinformatie verzamelen. Ook dát is wat mij betreft een aanrader, maar begin éérst eens bij de website van Henk. Want heel veel van die documenten vind je dus (al) op zijn website terug.

Henk en ik hebben onlangs een ontmoeting gehad om elkaar te inspireren en te versterken. Hij vanuit zijn enorme dossierkennis en kennis van zaken, en ik vanuit mijn gedachtengoed over de menselijke psyche en de risico's op PTSS. Het was een fijne ontmoeting, en één ding wil ik wel alvast aanraden: houd de komende tijd de website goed in de gaten. De Bijlmerramp 'schreeuwt' erom weer eens bovenaan de agenda's te komen staan. De strijd tussen het realistisch denken en het anders-denken is nog niet voltooid.